

Ασφάλεια και υγεία στην εργασία και απασχολησιμότητα: προγράμματα, πρακτικές και εμπειρίες Σύνοψη της έκθεσης του Οργανισμού

Τα τελευταία χρόνια, η απασχολησιμότητα έχει αναδειχθεί σε μία από τις βασικές πολιτικές πρωτοβουλίες που μπορούν να αναλάβουν οι κυβερνήσεις προκειμένου να προωθήσουν την

απασχόληση στο πλαίσιο των εθνικών οικονομιών. Η απασχολησιμότητα θεωρείται κατά βάση μία παρέμβαση στην αγορά εργασίας* και παρά την έλλειψη ενιαίου και αναγνωρισμένου ορισμού, η απασχολησιμότητα αναφέρεται κυρίως στη βελτίωση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των εργαζομένων και των ανέργων μέσω της περαιτέρω εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης. Στόχος είναι η παροχή βοήθειας στους εργαζομένους κατά την ανεύρεση ή διατήρηση της εργασίας τους.

Το Σεπτέμβριο του 1999 εξετάστηκε για πρώτη φορά εις βάθος η σχέση μεταξύ της ασφάλειας και της υγείας στην εργασία και της απασχολησιμότητας στο πλαίσιο της συνδιάσκεψης που διοργάνωσαν από κοινού ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός και η Φινλανδική Προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁽¹⁾. Εκτοτε, ο Οργανισμός έχει διοργανώσει μια σειρά δραστηριοτήτων παρακολούθησης, στις οποίες περιλαμβάνεται η έκθεση η οποία συνοψίζεται στο παρόν κείμενο. Σύμφωνα με την έκθεση, η ασφάλεια και η υγεία στην εργασία μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της απασχολησιμότητας του εργαζομένου μέσα από ποικίλες μεθόδους, συμπεριλαμβανομένου του επανασχεδιασμού του χώρου εργασίας, της διατήρησης ενός ασφαλούς και υγιούς περιβάλλοντος εργασίας, της κατάρτισης και της επανεκπαίδευσης, της αξιολόγησης των εργασιακών απαιτήσεων, της ιατρικής διάγνωσης, της διενέργειας ιατρικών εξετάσεων και της αξιολόγησης των λειτουργικών δυνατοτήτων.

Η έκθεση περιλαμβάνει 26 μελέτες περιπτώσεων οι οποίες αναφέρονται σε πρωτοβουλίες που έλαβε μια σειρά οργανισμών και οι οποίες κατατάσσονται σε τέσσερις κύριες κατηγορίες:

- σημαντικά προγράμματα τα οποία αφορούν τους κινδύνους υγιεινής και ασφαλείας και στοχεύουν στην πρόληψη τραυματισμών και ασθενειών που συνδέονται με την εργασία. Τα εν λόγω προγράμματα συχνά επικεντρώνονται σε ειδικές ομάδες κινδύνου·
- αποκατάσταση ασθενών εργαζομένων μέσω της παροχής υπηρεσιών ή της προσαρμογής των χώρων εργασίας προκειμένου να υποστηριχθεί η ανάρρωση του ασθενή ή τραυματία εργαζομένου και προκειμένου να επανενταχθεί στον εργασιακό χώρο·
- πρωτοβουλίες επανένταξης προσώπων με ειδικές ανάγκες επί μακρύτερο χρονικό διάστημα·
- πρωτοβουλίες προώθησης της υγείας στο χώρο εργασίας οι οποίες χρησιμοποιούν τον εργασιακό χώρο ως εφαλτήριο για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων οι οποίες στοχεύουν στη βελτίωση της γενικότερης υγείας του εργατικού δυναμικού.

Εκτός της περιγραφής των 26 πρωτοβουλιών, των ενδιαφερομένων που συμμετείχαν, των αποτελεσμάτων που προέκυψαν και των προβλημάτων που καταγράφηκαν, η έκθεση αξιολογεί επίσης τις επιπτώσεις των παραπάνω και εξετάζει τη δυνατότητα γενικότερης εφαρμογής ή μεταφοράς σε άλλους τομείς των διδαγμάτων που αποκόμισαν. Μία πρώτη εικόνα της έκθεσης παρέχει η σκιαγράφηση των επτά παραδειγμάτων που ακολουθούν.

Σημαντικά προγράμματα πρόληψης και ειδικές ομάδες κινδύνου

Περιπτώσεις που αναφέρονται στην έκθεση

- 3 εθνικά προγράμματα για τη διατήρηση της ικανότητας προς εργασία (Φινλανδία)·
- συμφωνίες μεταξύ των ομάδων συμφερόντων αναφορικά με τους τομείς κινδύνου (Κάτω Χώρες)·
- συνολική προσέγγιση των ελλείψεων που παρουσιάζει η αγορά εργασίας στον τομέα της υγιεινολογικής περιθάλψης (Κάτω Χώρες)·
- στοχεύοντας στην ενίσχυση της επίγνωσης της ασφάλειας μέσω της κατάρτισης στον τομέα της ασφάλειας στην εργασία (Ιταλία)·
- πρόληψη που αφορά θέσεις εργασίας υψηλού κινδύνου μέσω της εργασίας σε πολυτομεακές ομάδες στο πλαίσιο του δημοτικού συμβουλίου μιας πόλης (Κάτω Χώρες).

Διατήρηση της ικανότητας προς εργασία (ΔΙΕ) – Φινλανδία

Η Φινλανδία παρουσίασε το πρόγραμμά της ΔΙΕ το 1992 με στόχο την αναστροφή της αυξανόμενης τάσης για πρόωρη συνταξιοδότηση και τη μείωση του υψηλού ποσοστού αναπηριών που συνδέονται με την εργασία. Οι αλλαγές στην εθνική νομοθεσία είχαν ως αποτέλεσμα την ενσωμάτωση των δραστηριοτήτων του προγράμματος ΔΙΕ στα βασικά καθήκοντα των υπηρεσιών επαγγελματικής υγείας. Επιπλέον, περισσότερα από 100 διαφορετικά προγράμματα τέθηκαν σε εφαρμογή. Το πρόγραμμα ΔΙΕ παρουσιάστηκε στις υπηρεσίες που είναι υπεύθυνες για την επαγγελματική υγεία ως ένα πρότυπο υλοποίησης σε τρία στάδια με σκοπό την προώθηση της υγείας, την πρόληψη ατυχημάτων και τραυματισμών και την ανάπτυξη δράσεων αποκατάστασης. Σε επίπεδο επιχειρήσεων, αναπτύχθηκε το «τριγωνικό πρότυπο» υλοποίησης, το οποίο προβλέπει παρεμβάσεις με στόχο την ατομική υγεία, την περιβαλλοντική ασφάλεια και την οργάνωση της λειτουργίας. Η βασική καινοτομία του προγράμματος ΔΙΕ σε επίπεδο επιχειρήσεων ήταν η ενθάρρυνση των παραγόντων του εργασιακού περιβάλλοντος προκειμένου να συμμετάσχουν από κοινού στην ανάπτυξη της υγείας στην εργασία και της παραγωγικότητας.

Συμφωνίες ομάδων συμφερόντων (Arbo convenanten) – Κάτω Χώρες

Ο όρος «Arbo convenanten» αναφέρεται στις συμφωνίες μεταξύ των ομάδων συμφερόντων σχετικά με την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία σε τομείς στους οποίους η κυβέρνηση και οι κοινωνικοί εταίροι έχουν αναλάβει από κοινού την ευθύνη για την προώθηση της βελτίωσης των συνθηκών εργασίας αναφορικά με μια σειρά υψηλών κινδύνων. Οι στόχοι που έχουν τεθεί σε εθνικό επίπεδο και οι οποίοι συνδέονται με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα έχουν διαμορφωθεί με κριτήριο τους κινδύνους που αφορούν την εργασία, όπως είναι η ανύψωση βαρών, η εργασιακή πίεση, οι κακώσεις λόγω επαναλαμβανόμενης εργασίας, οι επικίνδυνοι θόρυβοι, η έκθεση σε διαλύτες, οι αλλεργιογόνες ουσίες και ο πυριτόλιθος. Στόχος είναι η μείωση των παραπάνω μέσω της επίτευξης συμφωνιών μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων στους τομείς εκείνους όπου οι κίνδυνοι εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα.

Οι στόχοι της συμφωνίας μπορεί να αφορούν τις προδιαγραφές για την έκθεση στους κινδύνους ή τα προληπτικά μέτρα που οι επιχειρήσεις προτίθενται να λάβουν ή τα μέτρα που στοχεύουν στην αντιμετώπιση της πηγής του κινδύνου, σύμφωνα με τις τωρινές ή τις μελλοντικές τεχνολογικές δυνατότητες. Τα μέσα που χρησιμοποιούνται περιλαμβάνουν οικονομικά κίνητρα, δημόσιες εκστρατείες ενημέρωσης και φορολογικές ελαφρύνσεις. Οι κλαδικές οργανώσεις συνεισφέρουν συχνά στη χρηματοδότηση των παραπάνω. Μέσω των εν λόγω συμφωνιών η κυβέρνηση ελπίζει να καλύψει το 40% περίπου των εργαζομένων που εργάζονται σε περιβάλλοντα υψηλού κινδύνου. Τόσο οι εργοδότες όσο και οι εργαζόμενοι μπορούν να ενσωματώσουν την εν λόγω συμφωνία στη συλλογική τους σύμβαση εργασίας.

Αποκατάσταση ασθενών εργαζομένων

Περιπτώσεις που αναφέρονται στην έκθεση:

- πρόγραμμα υποστήριξης για ασθενείς ιατρούς (Ισπανία)·
- επιστροφή στην εργασία έπειτα από εγκεφαλικό τραυματισμό (Σουηδία)·
- ταμείο κοινωνικής ασφάλισης ατυχημάτων: πρόληψη εργατικών ατυχημάτων και ασθενειών (Αυστρία)·
- αντιμετώπιση τραυματισμών χεριών των εργαζομένων (Βέλγιο)·
- δικαστικές διαφορές και επιστροφή στην εργασία (Σουηδία)·
- επιβράβευση εργοδοτών για τη διαχείριση των ειδικών αναγκών (Κάτω Χώρες)·
- διαχείριση ψυχολογικών τραυματιών και επιστροφή στην εργασία (Βέλγιο)·
- επανένταξη ασθενών εργαζομένων στο δημοτικό συμβούλιο μιας πόλης (Πορτογαλία)·
- διατήρηση της εργασίας και αποκατάσταση σε επίπεδο επιχείρησης (Δανία)·
- εταιρική συμφωνία για την προώθηση της απασχόλησης μη ικανών προς εργασία ατόμων (Γαλλία)·
- στρατηγικές αποκατάστασης ως εργαλείο για τον ιατρό της εργασίας (Γερμανία)·

⁽¹⁾ Safety and Health and Employability – Conference Proceedings, Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία, 112σελ., ISBN 92-828-3016-0.

Πρόγραμμα βοήθειας για ασθενείς ιατρούς (PAIMM) – Ισπανία

Το «La Programa d'atenció integral al metge malalt» (PAIMM) αποτελεί ένα παράδειγμα αποτελεσματικής πρωτοβουλίας του ιδιωτικού τομέα σε περιφερειακό επίπεδο. Ως επαγγελματική ομάδα, οι ιατροί κατέχουν την πέμπτη υψηλότερη θέση σε επίπεδο εμφάνισης συμπτωμάτων ψυχολογικής νοσηρότητας στην Ισπανία. Ο επαγγελματικός τους φορέας, το σύμβουλο του ιατρικού συλλόγου της Καταλονίας, αναγνώρισε ότι το άγχος που οφείλεται στην εργασία έχει σοβαρές επιπτώσεις στην άσκηση του επαγγέλματος. Επιπλέον, οι ασθενείς εκτέθηκαν σε ένα «δευτερεύοντα κίνδυνο» καθώς οι ιατροί εξακολουθούσαν να εργάζονται παρά τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν λόγω του άγχους, τα οποία θα μπορούσαν ενδεχομένως να επηρεάσουν την κρίση τους και τις ικανότητές τους.

Το PAIMM αποτελεί ένα πρόγραμμα βοήθειας προς τους ιατρούς που υποφέρουν από ψυχολογικά προβλήματα ή συμπεριφορές εθισμού οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν την άσκηση του επαγγέλματός τους. Η εμπειρία καταδεικνύει ότι η έγκαιρη παρέμβαση μπορεί να βοηθήσει τον ιατρό, ακόμα και εάν βρίσκεται στο στάδιο της θεραπείας, να συνεχίσει να εργάζεται. Από το 1999 έως τον Ιούνιο του 2000, το PAIMM ασχολήθηκε με 170 περιπτώσεις. Σύμφωνα με τα προκαταρκτικά αποτελέσματα, μεταξύ των 72 ιατρών που υποβλήθηκαν σε θεραπεία, το 98% παρέμειναν σταθεροί ή δεν ανέπτυξαν συμπεριφορές εξάρτησης κατά τη διάρκεια των 7 πρώτων μηνών που ακολούθησαν της θεραπείας (εκτιμήσεις από παρόμοιες πρωτοβουλίες στην ΗΠΑ αναφέρουν ότι το ποσοστό αποκατάστασης κυμαίνεται περίπου στο 80% μετά από δύο έτη).

Αποκατάσταση τραυματισμένων εργαζομένων – Δανία

Οι πρωτοβουλίες αποκατάστασης τραυματισμένων εργαζομένων προέρχονται συχνά από ασφαλιστικές εταιρείες εργατικών ατυχημάτων και ασθενειών, αλλά μπορούν επίσης να προέρχονται και από μεμονωμένες επιχειρήσεις. Η εταιρεία Novo Nordisk A/S παρασκευάζει και διαθέτει στην αγορά μια σειρά φαρμακευτικών προϊόντων, ενώ αποτελεί τον παγκόσμιο ηγέτη της αγοράς όσον αφορά την παραγωγή ινσουλίνης και τη θεραπεία του διαβήτη. Μια πολιτική αποκατάστασης τέθηκε σε εφαρμογή το 1992. Στο πλαίσιο αυτό, οριοθετούνται οι κατευθυντήριες γραμμές, οι ρόλοι και οι αρμοδιότητες, ενώ η πολιτική αυτή καθαυτή αναγνωρίζεται ως αναπόσπαστο τμήμα της διοίκησης της επιχείρησης. Η διαδικασία αποκατάστασης επικεντρώνεται στην εξεύρεση βιώσιμων λύσεων οι οποίες παρέχουν στους εργαζομένους τις καλύτερες ευκαιρίες επιστροφής στην εργασία.

Τόσο ο διευθυντής όσο και ο εργαζόμενος είναι υπεύθυνοι για τον άμεσο σχεδιασμό των πιθανών συνθηκών αποκατάστασης, και στη συνέχεια για την διενέργεια επαφών με τον κοινωνικό σύμβουλο, το αρμόδιο τμήμα ΑΥΕ ή ανθρώπινων πόρων. Πολλές περιπτώσεις επιλύονται στα πλαίσια των ιδίων των τμημάτων των εργαζομένων μέσω της κάλυψης κανονικών θέσεων εργασίας οι οποίες προσαρμόζονται ανάλογα με τις ατομικές ανάγκες. Οι εμπειρογνώμονες του τομέα της ΑΥΕ συμμετέχουν σχεδόν πάντοτε στη διαδικασία αποκατάστασης. Η διαδικασία αποκατάστασης συχνά οδηγεί σε αύξηση της απασχολησιμότητας προσθέτοντας ικανότητες ή αναδιοργανώνοντας το εργασιακό περιβάλλον. Έως την 1η Ιανουαρίου 2000, είχε ολοκληρωθεί η εξέταση 691 περιπτώσεων. Το 55% διατήρησε την εργασία του, το 39% έλαβε αναπηρική σύνταξη και το 6% εγκατέλειψε την Novo Nordisk πριν την εξεύρεση λύσης.

Πρωτοβουλίες επανένταξης ατόμων με μακροχρόνιες ειδικές ανάγκες

Περιπτώσεις που αναφέρονται στην έκθεση:

- παροχή της δυνατότητας σε άτομα με ειδικές ανάγκες να ανταγωνίζονται στην αγορά εργασίας (ΗΒ)
- πρόγραμμα ενθάρρυνσης της ένταξης των εργαζομένων με ειδικές ανάγκες (Γαλλία)
- παροχή βοήθειας για τη διατήρηση της εργασίας και την ένταξη σε αυτή για πρόσωπα με ειδικές ανάγκες (Αυστρία)
- εκπαίδευση πριν την πρόσληψη και ενημέρωση των εργοδοτών σχετικά με την επιληψία (Ιρλανδία)
- απασχόληση και αποκατάσταση προσώπων με εκ γενετής ή επίκτητες ανεπάρκειες (Ισπανία)

Παροχή της δυνατότητας σε άτομα με ειδικές ανάγκες να ανταγωνίζονται στην αγορά εργασίας - ΗΒ

Το πρόγραμμα *Access to Work*, το οποίο ξεκίνησε το 1994, αποτελεί ένα εκτεταμένο πρόγραμμα της κυβέρνησης του ΗΒ το οποίο παρέχει υποστήριξη σε πρόσωπα με ειδικές ανάγκες που αναζητούν εργασία, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης των προσαρμογών του εργασιακού περιβάλλοντος και της αγοράς ειδικού εξοπλισμού, με κριτήριο τις καθορισμένες ανάγκες των μεμονωμένων υποψηφίων.

Απευθυνόμενο σε πρόσωπα με ειδικές ανάγκες που είναι άνεργα, καθώς και σε εκείνα που εργάζονται αλλά κινδυνεύουν άμεσα να χάσουν την εργασία τους, το πρόγραμμα έχει ως στόχο να τους παράσχει τη δυνατότητα να ανταγωνιστούν επί ίσοις όροις τους υγιείς συναδέλφους τους. Τρία τέταρτα των συμμετεχόντων στην έρευνα θεώρησαν ότι το πρόγραμμα επέδρασε θετικά στις προσπάθειές τους να εξασφαλίσουν ή να διατηρήσουν την εργασία τους. Αρκετά από τα πρόσωπα που συμμετείχαν στην πρωτοβουλία προέρχονται από τα αρμόδια τμήματα επιχειρήσεων για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία.

Ένταξη εργαζομένων με ειδικές ανάγκες – Γαλλία

Οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν επίσης να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ένταξη στην εργασία των προσώπων με μακροχρόνιες ειδικές ανάγκες. Το 1992 η περιφερειακή ένωση εργοδοτών του διαμερίσματος της Ariège ανέπτυξε μια δράση υπό τον τίτλο *Passerelles 09* προκειμένου να ενθαρρύνει την ένταξη και την αποκατάσταση εργαζομένων με ειδικές ανάγκες. Η εν λόγω πρωτοβουλία, η οποία πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα, προβλέπει την προώθηση της ενημέρωσης των επιχειρήσεων σχετικά με τις υποχρεώσεις τους όσον αφορά την πρόσληψη ατόμων με ειδικές ανάγκες, καθώς και τα οφέλη που μπορούν να αποκομίσουν και την υποστήριξη προκειμένου να διατηρήσουν στην εργασία τους άτομα που έχουν χαρακτηριστεί μη ικανά προς εργασία για διάφορες θέσεις εργασίας.

Το πρόγραμμα *Passerelles 09* εφαρμόστηκε με τη συνδρομή και τη χρηματοδότηση της οργάνωσης που διαχειρίζεται το ταμείο για την ένταξη προσώπων με ειδικές ανάγκες (AGEFIPH). Στα πλαίσια της εν λόγω πρωτοβουλίας συνάφθηκαν συνεργασίες και παρακάμφθηκαν τα εμπόδια μεταξύ των διαφόρων εμπλεκόμενων οργανισμών, γεγονός που κατέστη δυνατό την μεταξύ τους αποτελεσματικότερη συνεργασία. Το πρόγραμμα αυτό πέτυχε επίσης τη διαμόρφωση μιας ευνοϊκής στάσης όσον αφορά την ένταξη των εργαζομένων με ειδικές ανάγκες, η οποία έχει ήδη υιοθετηθεί από τους εταίρους.

Πρωτοβουλίες προώθησης της επαγγελματικής υγείας εντός του χώρου εργασίας

Περιπτώσεις που αναφέρονται στην έκθεση:

- επαγγελματική υγεία στα πλαίσια της εθνικής υπηρεσίας υγείας (Ηνωμένο Βασίλειο)
- προώθηση της επαγγελματικής υγείας στα αρτοποιεία (Γερμανία)
- περιφερειακός ασφαλιστικός οργανισμός της Ρηνανίας (Γερμανία).

Επαγγελματική υγεία εντός της Εθνικής Υπηρεσίας Υγείας (HAWNHS) – Ηνωμένο Βασίλειο

Η HAWNHS, η οποία αποτελεί μια πρωτοβουλία που διαρκεί εδώ και δέκα έτη - ξεκίνησε το 1992 - αποβλέπει στη βελτίωση της υγείας και της ευεξίας των εργαζομένων στην ΕΥΥ μέσω της εφαρμογής προγραμμάτων υγείας στο χώρο εργασίας, στα οποία ενσωματώνονται θέματα υγείας και ασφάλειας στην εργασία, καθώς και θέματα προώθησης της υγείας.

Το σχέδιο περιλαμβάνει στόχους που αφορούν τη διαχείριση των ανθρώπινων πόρων στο πλαίσιο της ΕΥΥ. Η διοίκηση της ΕΥΥ καθόρισε 12 βασικούς τομείς δράσης για την υγεία στην εργασία (ΥΕ). Βασικός στόχος ήταν να μεταβληθεί η ΕΥΥ σε υποδειγματικό εργοδότη όσον αφορά τα θέματα υγείας και ευεξίας του προσωπικού, ο οποίος εξετάζει παράλληλα το ευρύτερο φάσμα των αναγκών του προσωπικού. Ο ρόλος της υγείας στην εργασία συνδέθηκε σε μεγάλο βαθμό με την παροχή υπηρεσιών σε προγράμματα ΥΕ.

Πως να αποκτήσετε την έκθεση

Το πλήρες κείμενο της έκθεσης στα αγγλικά διατίθεται στην ιστοσελίδα του Οργανισμού: <http://agency.osha.eu.int/publications/reports>.

Μπορείτε να παραγγείλετε τη έντυπη μορφή της έκθεσης «Occupational Safety and Health and Employability: programmes, practices and experiences», Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία, 2001, ISBN 92-95007-18-2, στην Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στο Λουξεμβούργο (<http://eur-op.eu.int/>) ή στους αντιπροσώπους πωλήσεών της. Η τιμή είναι €13,5 (εκτός ΦΠΑ).